

Mälaröarnas Montessori, ekonomisk förening
769603-2353
mmf@birkaskolan.se

2023-05-26
Dnr SI 2022:8799

Beslut

efter kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser vid Birkaskolan i med Mälaröarnas Montessori, ekonomisk förening, som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Birkaskolan avseende kvaliteten inom det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser.

Granskningens syfte är att bedöma kvaliteten i de samråd som sker inom garantin för tidiga stödinsatser. I dessa samråd ska personal med specialpedagogisk kompetens bidra med sin kompetens till skolans arbete med att främja de yngres elevers språkliga (svenska) och matematiska utveckling.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av skolenhetens förberedelse och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd. Av författningsstödet framgår i vilka situationer som samråd ska ske och där beskrivs även de centrala begreppen i garantin.

Skolinspektionen besökte Birkaskolan den 28 mars 2023. Besöket genomfördes av utredarna Ulrika Sutorius och Roger Persson. Intervjun med biträdande rektor genomfördes på distans den 6 april.

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med lärare och förskollärare som undervisar i förskoleklass.
- En gruppintervju lärare som undervisar i åk 1-3.
- En intervju med personal med specialpedagogisk kompetens.
- En intervju med rektorn.
- Studier av dokument som begärts in från skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Den här granskningen är del av ett större regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser

(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/garanti-for-tidiga-stodinsatser/>).

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2023.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att arbetet på Birkaskolan kan utvecklas avseende samråd inom garantin för tidiga stödinsatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att utveckla och tydliggöra rutinerna för hur det gemensamma arbetet som ska ske mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utformas utifrån målsättningen med garantin

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser sker i samråd med specialpedagogisk kompetens.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-10-26 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas till [kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se). Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8799) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom de granskade områdena kan utvecklas.

Granskningen visar att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samarbetar kring garantin och att det finns rutiner på skolan vilka omfattar genomförande av bedömningsstöd och kartläggningar samt samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens. Däremot beskrivs inte alla samråd tydligt i rutinen, vilket gör att lärarna ibland gör olika. Personalen på skolan har en delvis gemensam bild av hur arbetet med garantin ska utformas utifrån de obligatoriska delarna i garantin och syftet med dessa, men den kan bli tydligare.

En del av detta gäller samsyn kring innebörden av de begrepp som styr och som skiljer ut garantin från det arbete skolan gör i övrigt kring extra anpassningar och särskilt stöd.

Granskningen visar vidare att personal med specialpedagogisk kompetens har ett nära samarbete med lärare som undervisar i förskoleklass och på lågstadiet och finns tillgänglig för att stötta lärare i deras arbete. Skolans lärare samråder med specialpedagogisk kompetens men det förekommer också att lärarna själva planerar stödinsatser och att samråd ibland istället sker efter behov. Den nya specialläraren har som målsättning att bli involverad i alla samråd i fortsättningen.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Samarbetet mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens är etablerat, men rutinerna för arbetet med garantin behöver bli tydligare

Granskningen visar att lärare i förskoleklass och lågstadiet och personal med specialpedagogisk kompetens har ett nära samarbete, men att de samråd som är en central del i arbetet med garantin inte har förberetts och inte heller alltid genomförs i enlighet med garantins syfte. Det framkommer att de rutiner som finns för stöd och anpassningar i arbetet med garantin på skolan kan bli tydligare kring de samråd som ska genomföras.

Det framgår av intervjuer med undervisande lärare att skolan hade ett förberedelsearbete år 2019 när garantin för tidiga stödinsatser infördes, men att personalen bara i liten utsträckning har fortsatt dialogen om syftet med garantin och dess olika delar, till exempel avseende de obligatoriska samråden. Lärare säger att de har förståelse för garantin och att de i det stora hela känner till de begrepp som garantin omfattar, men att de oftast använder andra ord och begrepp. Samtidigt som lärare säger att de upplever att de har en god kännedom om garantin så uppger de att de är osäkra på vilka anpassningar de får göra vid genomförandet av bedömningsstöden och säger att de önskar mer kunskap om detta.

Lärare i förskoleklass och lågstadiet berättar att deras rutiner för arbetet med garantin ingår i elevstödsgången på skolan, vilket innebär att läraren ofta först tar stöd i arbetslaget och sedan med personal med specialpedagogisk kompetens. Skolinspektionen har tagit del av skolans screeningplan vilken visar tidpunkter för olika screeningstillfällen och vem som ansvarar för arbetet. Här beskrivs de obligatoriska kartläggningarna och bedömningsstöden, samt ett visst samrådsarbete mellan lärare och specialpedagogisk kompetens. Dock beskriver planen inte tydligt samråden för särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Skolans lärare och personal med specialpedagogisk kompetens har ett samarbete men behöver genomföra alla obligatoriska samråd

Granskningen visar att samråden som enligt garantins riktlinjer ska ske med specialpedagogisk kompetens vid särskild bedömning, planering och uppföljning av stödinsatser genomförs med vissa undantag. Intervjuerna visar att vissa lärare ibland själva genomför en första bedömning och sätter in insatser utan att ha samråd med specialpedagogisk kompetens för ytterligare bedömning och insatser.

Birkaskolan arbetar med åldersblandade klasser som är uppdelade i förskoleklass-åk 1 och åk 2-3, vilket leder till ett nära samarbete mellan lärarna. Den speciallärare som vid tiden för Skolinspektionens besök varit anställd på skolan i tre månader, har endast i viss mån hunnit delta i arbetet med garantin. Det framgår av granskningen att undervisande lärare analyserar materialen i samråd med speciallärare och oftast tillsammans genomför den särskilda bedömningen. Till exempel beskriver förskolelärare och lärare i årskurs 1 att de tillsammans med den tidigare specialläraren genomfört den särskilda bedömningen för de elever som visat indikation. Den analys som görs rör såväl gruppnivå som individuell nivå och lärarna berättar att de i den särskilda bedömningen upptäcker både elever som behöver anpassningar och elever som behöver utmaningar. Det framkommer att lärare i årskurs 3 har ett nära samarbete med specialläraren redan i förberedelserna av materialen för att sedan samråda efter genomförandet. Särskilt gäller detta inför och efter de nationella proven i årskurs 3.

Samtidigt uppger vissa lärare i lågstadiet att de inte alltid genomför alla moment i samråd, utan att de ibland använder sig av speciallärarens kompetens vid behov efter att de har samverkat inom arbetslaget. Även om lärarna uppger att de planerar insatser tillsammans med specialläraren beskriver de också att de ofta har satt in extra anpassningar före dessa samråd. Anledningen är att inte förlora tid, även om samråden sker så tidigt som möjligt efter genomförandet. Vidare uppger lärarna att insatserna följs upp regelbundet för att se om de har haft effekt. Den relativt nya specialläraren planerar att genomföra alla samråd som ingår i garantin.

Vidare beskriver lärarna att de i arbetet med garantin lättare hittar elever i "gråzonen" som kanske inte skulle ha upptäckts annars och anger att ungefär 40 procent av eleverna visar indikation, vilket är i linje med garantins syfte.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar över undervisningen och tar stöd av varandras professioner

Som tidigare beskrivits har de undervisande lärarna ett nära samarbete med såväl den före detta specialläraren, som den nuvarande och att de tar stöd i varandras

professioner. Lärarna beskriver till exempel att den tidigare specialläraren genomförde observationer i undervisningen. Lärare i förskoleklass betonar att de ofta har haft samtal med den tidigare specialläraren, att de ser saker ur olika perspektiv och att de hela tiden lär av varandra. Den nya specialläraren uppger att hen börjat med att delta i klassrummen och att hen planerar för att sätta fokus på att undervisningen ska förändras, för att möta elevernas behov på gruppnivå, snarare än för varje individ. Också den tidigare specialläraren medverkade mycket i klassrummen och kände därför till undervisningen väl och var ett stöd i utvecklingen av denna. Det framkommer också att arbetslaget ofta genomför fortbildning för att lärarna ska arbeta likvärdigt. Lärare i lågstadiet uppger att de använder resultaten från bedömningsstöden och de nationella proven för att utveckla sin egen undervisning.

Identifierat utvecklingsområde

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att utveckla och tydliggöra rutinerna för hur det gemensamma arbetet som ska ske mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utformas utifrån målsättningen med garantin.**

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (särskild bedömning, planering av stöd och uppföljning av extra anpassningar)¹

Granskningen visar att det på Birkaskolan finns ett nära samarbete mellan personal med specialpedagogisk kompetens och berörda lärare men att rutiner för samråden kan utvecklas. Genom att tydligare rutiner utformas för hur samråd inom garantin för tidiga stödinsatser ska gå till, kan skolans lärare och personal med specialpedagogisk kompetens få bättre förutsättningar att utveckla en gemensam förståelse syftet med garantin. Genom att utveckla och tydliggöra skolans rutiner för hur samråden ska gå till minskar också personberoendet och arbetet blir mindre sårbart. Gemensamma diskussioner om vad garantin omfattar och dess centrala begrepp ("visa indikation", "särskild bedömning" och "samråd") ökar förståelsen och förutsättningarna för att nå målet med garantin. Tydliga rutiner och fler samtal om syftet med garantin kan leda till en större likvärdighet i genomförandet av särskild bedömning, planering av insatser och uppföljning av dessa.

¹ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ser till att tydligare rutiner för de samråd som ska äga rum mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens enligt garantin tas fram.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser sker i samråd med specialpedagogisk kompetens.**

Garantin för tidiga stödinsatser består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Ansvarig förskollärare eller lärare ska i förskoleklassen, årskurs 1 och årskurs 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling.² Den särskilda bedömningen ska ske i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.³

Granskningen visar att lärarna på Birkaskolan ofta samråder med specialpedagogisk kompetens men att det också förekommer att lärarna själva planerar stödinsatser och att samråd ibland istället sker efter behov. Genom att särskild bedömning av elever som visar indikation sker i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens och att även planering av stödinsatser sker i samråd skapas förutsättningar för att syftet med garantin bättre kan uppfyllas.

² 3 kap. 4 § 1st. skollagen.

³ 3 kap. 4 a § skollagen

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn utvecklar arbetet med de obligatoriska samråden inom garantin. Gemensamma analyser behöver ta sin utgångspunkt i de obligatoriska materialen och de indikationer som eleverna visar. Det är särskilt viktigt att samråden genomförs på ett sätt så att båda yrkesgruppernas kompetens tas tillvara och att utveckling av undervisningen ges utrymme. Med fördel kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser användas i detta arbete.⁴

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Tutorius, (föredragande), utredare Roger Persson, utredare Roger Thuring medverkat.

⁴ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskole-klass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån Skolverkets rekommendationer för arbetet med garantin.⁵

Följande områden granskas:

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens etablerar ett nära samarbete och samtalar om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierar behov av och föreslår kompetensutvecklingsinsatser inom garantins område.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar tillsammans utifrån organisationens och skolans rutiner och med frågorna vad, hur, när och av vem något ska göras inom garantin.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utvecklar en samsyn kring begrepp och målsättning för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar och analyserar tillsammans hur undervisningen har utgått från ett varierat sätt att lära och hur eleverna har fått möjlighet att visa sina kunskaper.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samtalar om vilket stöd som fungerar för eleven.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens analyserar tillsammans resultaten av de obligatoriska materialen utifrån vad det är som påverkar elevernas resultat.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Garanti för tidiga stödinsatser \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/garanti-for-tidiga-stodinsatser).

⁵ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 2: Författningsstöd

Förberedelser och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Enligt skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling. Den särskilda bedömningen ska göras om det, utifrån obligatoriska kartläggnings- och bedömningsmaterial, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som gäller för aktuell skolform.⁶

Om det efter en sådan särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie verksamheten eller göras en anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd till rektorn enligt 7 §.⁷

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts. Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.⁸

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.⁹

⁶ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen (2010:800).

⁷ 3 kap. 4 § 2 st. skollagen.

⁸ 3 kap. 4 b § skollagen.

⁹ 3 kap. 4 a § skollagen.

Av förarbetena framgår att syftet med garantin för tidiga stödinsatser inte bara är att de elever som är i behov av stödinsatser ska få sådana insatser tidigt. Avsikten är också att det ska säkerställas att dessa insatser är utformade utifrån elevens behov. Specialpedagogisk kompetens kan enligt förarbetena bidra till att stödinsatserna utformas på ett ändamålsenligt sätt och även bidra i utvärderingen av insatserna.¹⁰

Vidare anges i förarbetena att personal med specialpedagogisk kompetens ska vara ett stöd för ansvarig förskollärare eller lärare, bland annat vid bedömningen av behovet av stödinsatser hos de elever som befinner sig i gränslandet mellan dem som inte bedöms ha något sådant behov och elever där förutsättningarna för extra anpassningar eller anmälan till rektorn enligt 7 § redan är uppfyllda. På vilket sätt samrådet ska genomföras måste avgöras från fall till fall. Även i fråga om planering måste det sätt på vilket samrådet ska genomföras avgöras från fall till fall.¹¹

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.¹² Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹³

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt hjälp de behöver. Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁴

¹⁰ Regeringens proposition 2017/18:195. *Läsa, skriva räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, s. 51 f.

¹¹ Prop. 2017/18:195 s. 86.

¹² Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1. Skolans värdegrund och uppdrag, avsnitt En likvärdig utbildning.

¹³ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.